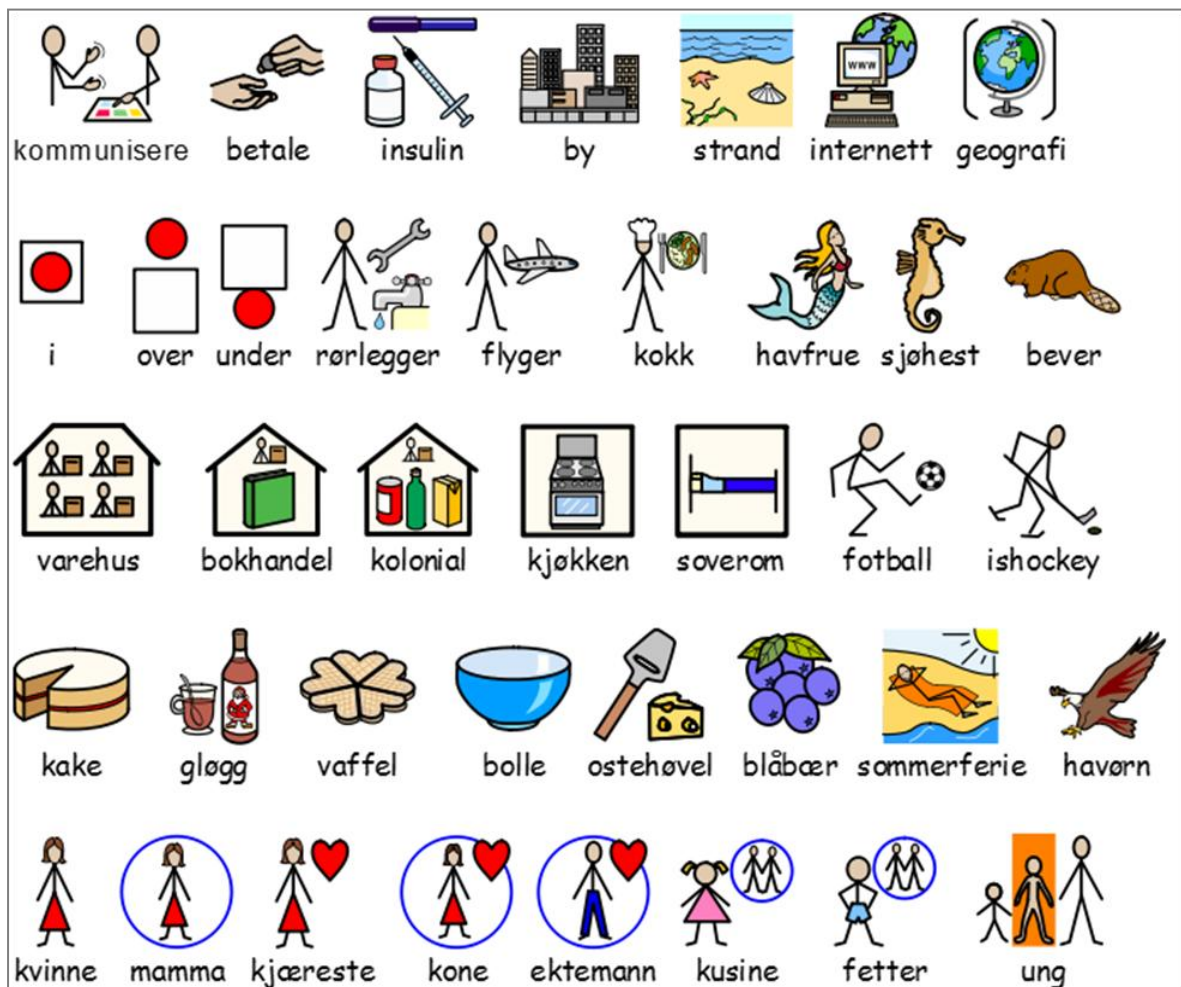

Symbolbasen

Widgit Literacy Symbols

Widgit Lese- og Skrivesymboler

Symbolbasen

Widgit Literacy Symbols

Widgit Lese- og Skrivesymboler

Engelsk versjon

Helen Whittle
Cate Detheridge, Widgit Software Ltd.
Tina Detheridge, Widgit Software Ltd.

Norsk versjon

Stein Ringstad, NorMedia AS

Publisert av Widgit Software
Denny Lodge Business Park
Ely Road
Chittering
Cambridge
CB25 9PH
England

Norsk utgave: NorMedia
P.b. 24
1450 Nesoddtangen
Parkveien 62
0253 Oslo
Norge

www.widgit.com

www.normedia.no

www.symboler.no

Engelsk utgave: © Widgit Software 2006 - ISBN 0-9539346-2-4
Norsk utgave: © NorMedia 2009

Den engelske utgaven er Widgit Rebus Symbols Collection, 2nd Edition, og er publisert av Widgit Software, Cambridge, England. Den første utgaven ble publisert av Widgit Software i 2002.

Den norske utgaven er publisert av NorMedia, Oslo/Nesoddtangen, Norge.

Alle rettigheter er forbeholdt utgiverne. Ingen deler av denne publikasjonen kan reproduseres, lagres i et gjenfinningssystem eller overføres på noen form eller måte, mekanisk, ved fotokopiering, nedtegning eller på annen måte, uten tillatelse fra utgiverne.

INNHOOLD

Del 1	Utviklingen av Widgits WLS Lese- og Skrivesymboler og beskrivelse av hvordan symbolsystemet er bygd opp	10
Del 2	Introduksjon til WLS symbolsamlingen	11
Del 3	Utformingen av WLS symbolene - regler og konvensjoner	13

Symbolene er inndelt i følgende kategorier:

01 Personer

- 1-1 Personer - Familiemedlemmer
- 1-2 Personer - Pronomen
- 1-3 Personer - Generelt
- 1-4 Personer - Yrker
- 1-5 Personer - Venner og sosialt
- 1-6 Personer - Fantasi og eventyrfigurer
- 1-7 Personer - Spesielle personer og myter
- 1-8 Personer - Nasjonaliteter - Urfolk

02 Kroppen og personlig pleie

- 2-1 Kroppen - Kroppsdeler
- 2-2 Kroppen - Seksualundervisnings ord
- 2-3 Kroppen - Personlig hygiene og stell
- 2-4 Kroppen - Beskrivelser og tilstander
- 2-5 Kroppen - Funksjoner og handlinger

03 Medisin og terapi

- 3-1 Medisin - Yrkespersoner
- 3-2 Medisin - Behandlingssteder
- 3-3 Medisin - Utstyr
- 3-4 Medisin - Sykdom og problemer
- 3-5 Medisin - Behandlinger
- 3-6 Medisin - Førstehjelp
- 3-7 Medisin - Hjelpemidler og bevegelighet
- 3-8 Medisin - Helse

04 Klær

- 4-1 Klær - Generelt
- 4-2 Klær - Undertøy
- 4-3 Klær - Spesielle
- 4-4 Klær - Tilbehør
- 4-5 Klær - Detaljer

05 Følelser og holdninger

- 5-1 Følelser
- 5-2 Følelser - Tilstander
- 5-3 Følelser - Forhold og atferd

06 Dyr

- 6-1 Dyr - Husdyr og landbruk
- 6-2 Dyr - Ville
- 6-3 Dyr - Insekter
- 6-4 Dyr - I vannet
- 6-5 Dyr - Fugler
- 6-6 Dyr - Krypdyr og amfibier
- 6-7 Dyr - Generelle ord
- 6-8 Dyr - Dinosaurer
- 6-9 Dyr - Bosteder
- 6-10 Dyr - Mat
- 6-11 Dyr - Kroppsdeler

6-12 Dyr - Utstyr
6-13 Dyr - Fantasideyr

07 Miljø og natur

7-1 Miljø - Blomster og planter
7-2 Miljø - Plantedeler
7-3 Miljø - Hagebruk
7-4 Miljø - Landbruk
7-5 Miljø - Landsbygda
7-6 Miljø - Ved havet
7-7 Miljø - Vær
7-8 Miljø - Verden og økologi
7-9 Miljø - Verdensrommet

08 Steder

8-1 Steder - Byer og steder
8-2 Steder - Park og zoo
8-3 Steder - I England
8-4 Steder - I Australia

09 Land

9-1 Land - Flagg
9-2 Land - Land og kontinenter
9-3 Land - Nasjonale ord
9-4 Land - Norske ord
9-5 Land - Diverse ord

10 Sport

10-1 Sport
10-2 Sport - Personer
10-3 Sport - Aktiviteter
10-4 Sport - Utstyr
10-5 Sport - Steder
10-6 Sport – Arrangementer

11 Fritid

11-1 Fritid - Hobby og aktiviteter
11-2 Fritid - Kunst og håndverk
11-3 Fritid - Fotografi
11-4 Fritid - TV film og hi-fi
11-5 Fritid - Steder
11-6 Fritid - Spill og leker
11-7 Fritid - Fornøyelser
11-8 Fritid - Ferie

12 Musikk

12-1 Musikk - Instrumenter
12-2 Musikk - Personer og stiler
12-3 Musikk - Ord

13 Aktiviteter

13-1 Aktiviteter - Som gjelder personer
13-2 Aktiviteter - Allmenne verb og adverb
13-3 Aktiviteter - Negasjoner

14 Retning og posisjon

14-1 Retninger
14-2 Retning - Posisjoner
14-3 Retning - Relative posisjoner

15 Tid og datoer

15-1 Tid - Sammenliknende
15-2 Tid - Deler av tid
15-3 Tid - Bestemte tider
15-4 Tid - Tilbakevendende hendelser

- 15-5 Tid - Dager og måneder
- 15-6 Tid - Årstider og år
- 15-7 Tid - Høytider
- 15-8 Tid - Tidshjelpemidler

16 Tall og størrelser

- 16-1 Tall og enheter
- 16-2 Størrelse og mengde
- 16-3 Måling

17 Form

- 17-1 Former
- 17-2 Form - Egenskaper

18 Farger og utseende

- 18-1 Farger - Navn
- 18-2 Farger - Design og beskrivelser

19 Materialer og egenskaper

- 19-1 Materialer - Generelt
- 19-2 Materialer - Egenskaper

20 Lyd og temperatur

- 20-1 Lyd
- 20-2 Lyd - Temperatur

21 Mat og drikke

- 21-1 Mat - Drikke
- 21-2 Mat - Frukt og grønnsaker
- 21-3 Mat - Kjøtt og fisk
- 21-4 Mat - Div. mat og meierivarer
- 21-5 Mat - Måltider og matretter
- 21-6 Mat - Desserter og snacks
- 21-7 Mat - Sauser og smaker

22 Matlaging og spising

- 22-1 Matlaging - Redskaper
- 22-2 Matlaging - Tilberedning
- 22-3 Matlaging - Spise og drikke
- 22-4 Matlaging - Ferdigmat og restaurant

23 Bygninger

- 23-1 Bygninger - Generelt
- 23-2 Bygninger - Spesielle steder
- 23-3 Bygninger - Deler

24 Hjem og innredning

- 24-1 Hjem - Oppholdssteder og rom
- 24-2 Hjem - Møbler og innredning
- 24-3 Hjem - Baderom
- 24-4 Hjem - Kjøkken
- 24-5 Hjem - Rengjøring
- 24-6 Hjem - Husholdningsartikler
- 24-7 Hjem - Babyutstyr

25 Arbeid og utstyr

- 25-1 Arbeid - Generelt
- 25-2 Arbeid - Verktøy og utstyr
- 25-3 Arbeid - Sikkerhet

26 Emballasje

- 26-1 Emballasje - Beholdere og forpakninger

27 Butikker og organisasjoner

- 27-1 Butikker - Små

- 27-2 Butikker - Store
- 27-3 Butikker - Shopping og priser
- 27-4 Butikker - Merker og logoer
- 27-5 Butikker - Foretak
- 27-6 Butikker - Organisasjoner

28 Penger

- 28-1 Penger - Valører
- 28-2 Penger - Valutaer
- 28-3 Penger - Bank og skatter

29 Transport

- 29-1 Transport - Transportmidler
- 29-2 Transport - Transportmidler Deler
- 29-3 Transport - Trafikkskilt
- 29-4 Transport - Steder og aktiviteter
- 29-5 Transport - Reiser
- 29-6 Transport - Romfart

30 Kunnskap og kommunikasjon

- 30-1 Kunnskap - Tenke og lære
- 30-2 Kunnskap - Mimikk
- 30-3 Kunnskap - Uttrykk
- 30-4 Kunnskap - Verdier
- 30-5 Kunnskap - Kommunikasjon

31 Informasjon og teknologi

- 31-1 Informasjon - Kommunikasjonshjelpemidler og styring
- 31-2 Informasjon - Media og telefoni
- 31-3 Informasjon - Data
- 31-4 Informasjon - Internett
- 31-5 Informasjon - Datakoner
- 31-6 Informasjon - Post
- 31-7 Informasjon - Nyheter og informasjon

32 Utdanning og kontor

- 32-1 Utdanning - Steder
- 32-2 Utdanning - Emner
- 32-3 Utdanning - Kontor utstyr
- 32-4 Utdanning - Dokumenter
- 32-5 Utdanning - Skrivning
- 32-6 Utdanning - Grammatikk
- 32-7 Utdanning - Bokstaver
- 32-8 Utdanning - Aktiviteter

33 Samfunn og sosialt liv

- 33-1 Samfunn - Steder
- 33-2 Samfunn - Råd og støtte
- 33-3 Samfunn - Omsorg
- 33-4 Samfunn - Sosiale tjenester
- 33-5 Samfunn - Regjering og politikk
- 33-6 Samfunn - Politi og lov
- 33-7 Samfunn - Krig og konflikt
- 33-8 Samfunn - Begravelser
- 33-9 Samfunn - Priser

34 Feiring

- 34-1 Feiring - Aktiviteter
- 34-2 Feiring - Utstyr

35 Vitenskap og matematikk

- 35-1 Vitenskap - Utprøving
- 35-2 Vitenskap - Generelle begreper
- 35-3 Vitenskap - Fysikk
- 35-4 Vitenskap - Kjemi

35-5 Vitenskap - Grunnstoffer

35-6 Vitenskap - Biologi

35-7 Vitenskap - Matematikk

36 Historie

36-1 Historie - Folk og perioder

36-2 Historie - Generelle ord

36-3 Historie - Amerikansk

36-4 Historie - Grekerne

36-5 Historie - Egypterne

36-6 Historie - Middelalderen

36-7 Historie - Romerne

36-8 Historie - Victoriatiden

36-9 Historie - Andre verdenskrig

37 Religion

37-1 Religion - Generelt

37-2 Religion - Kristendom

37-3 Religion - Jødedom

37-4 Religion - Hinduisme

37-5 Religion - Islam

37-6 Religion - Sikhisme

37-7 Religion - Buddhisme

38 Sagn og spådom

38-1 Sagn - Folklore

38-2 Sagn - Horoskop

39 Abstrakte ting og diverse

39-1 Abstrakt - Generelle ord

39-2 Abstrakt - Pronomen

39-3 Abstrakt - Spørsmål

39-4 Abstrakt - Adjektiv

39-5 Abstrakt - Diverse

Anerkjennelse av bidragsyterne til den nye Widgit Rebus Symbol Samlingen (2000 - 2006) - (fra 2007 av kalt Widgit Literacy Symbols - Widgit Lese- og Skrivesymboler)

Den andre reviderte symbolsamlingen ble publisert som *Widgit Rebus Symbol Samling i 2006*, og er en videreutvikling av det prosjektarbeidet som ble initiert i år 2000 for å revidere symbolene, få større klarhet og sammenheng i design og struktur, samt gjøre symbolene bedre egnet for lese/skriveopplæringen og til bruk som støtte for tekst.

Tina Detheridge, prosjektleder

Helen Whittle, tale- og språkerapeut, og utviklingsprosjektene koordinatør 2000-2006

Cate Detheridge, grafisk designer og symbolutvikler

Vi er veldig takknemlige for den kvalitet, utholdenhet og hastighet med hvilken disse responderte gjennom hele prosjektet. Uten dem hadde ikke arbeidet nådd en slik høy kvalitet.

Symbolutvikling Konsultasjonsgruppe

Frances Bodger og Julia Torode, Harrow Access & Development Team, Wealdstone

Sarah Clements, Freemantle School, Chertsey

Penny Dembo, Sheffield South West PCT

Linda Edwards, NCYPE, Lingfield

Anne Hancox, Specialist Speech & Language Therapy Team - ALD, Malvern Link

David Harley, Independent Consultant, Coventry

Imogen Howarth og Elaine Orpe, SkillBase, Chelmsford

Janet Larcher, Independent Consultant, Weybridge

M. Lymer, Ravensbourne NHS Trust, Farnborough

Judy Melland, Independent Consultant, Bedford

Sally Millar, CALL Centre, Edinburgh

Nic Rowland-Crosby, Health Action Zone, Plymouth

Jackie Stubbs, Sarah Sherratt, S.Chandler, Claire Barge, New Possibilities NHS Trust, Colchester

Dominic Trounce, Learning Disability Service, Plymouth

Sharon Cowan, The Avenue School, Reading

Helen Dixon, George Hastwell School

Rowena Fellingham, Harrogate District Hospital

Gillian Hazell, ACE Centre, Oxford

Jane Kinson, People in Partnership, Birmingham

Sue Lord, St. Charles Hospital, London

Sue Lyons og J.Eddlestone, Leicester Frith Hospital

Kay Mienertzhagen, Ind. Consultant, Gillingham

Judy Robertson, Ind. Expressions, Knebworth

Kate Ullman, Independent Consultant, Birmingham

Revisjonsgruppa

I tillegg til utviklingsgruppa har følgende personer revidert *hele* den reviderte symbolsamlingen baketter. Vi er også veldig takknemlige for deres detaljerte og nøyaktige arbeid.

Ann Aspinall, Home Farm Trust, Abingdon

Emma Jones, Addington Clinic, Bournemouth

Gill Lloyd, Independent Consultant, Leatherhead

Sharon McKelvey, Strathmore School, Richmond

Sue Norton, Independent Consultant, Brighton

Dave Wood, Independent Consultant, Rothwell

Darren Banks, Community Resource Team, Hythe

L.Lambert, B.Thorne, Comm. Team, Kidderminster

Karen Newman, The Runnymede Centre, Addlestone

Dave Mitchell, Worcestershire County Council

Kay Rickwood, Portesbery School, Camberley

Andre viktige bidragsytere og prosjekter

S. Oswald, P. Brewer, J. Grant og R. Cornwell fra Cambridgeshire LEA vedr. vitenskapssymbolene.

Robyn Burton og realfagsteamet ved Alderwasley Hall Skole for matematikksymbolene i oppdateringene fra 2005.

Symbol Inclusion Prosjekt teamet (SIP) fra Warwickshire DISCS, som har arbeidet nært med Widgit for å videreutvikle skolepensum symbolene; så langt mest innenfor vitenskap (naturfag, biologi, kjemi) og historie. Målet er å symbolisere hele pensum.

Judy van Oosterom

Vi er også veldig glade for at Judy van Oosterom har sagt seg godt fornøyd med de strukturelle og designmessige endringer i den reviderte Rebus symbolsamlingen, og at den så tydelig fortsetter det arbeidet hun og Kathleen Devereux startet med for så mange år siden.

Anerkjennelse av bidragsyterne til den opprinnelige Widgit Rebus Symbol Samlingen

Den første engelske Rebus symbolsamlingen ble utviklet av Judy van Oosterom og Kathleen Devereux, og var basert på de amerikanske Rebusene som ble utviklet i Nashville, Tennessee i USA på slutten av 1970 tallet. Den samlingen besto av rundt 800 symboler ble publisert i 1985 av LDA. Fra 1993 til 1998 arbeidet Widgit nært med Judy van Oosterom for å utvikle symbolene for bruk med datamaskiner, og kom da opp i 4.000 symboler.

Svært mange mennesker har bidratt til utviklingen av Widgit Rebus Symbol Samlingen over årene siden den startet. Jeg vil allikevel gjerne trekke fram bidragene fra følgende personer:

- Judy van Oosterom og Kathleen Devereux for å ha startet Rebus utviklingen i England.
- Helen Whittle for å ha koordinert Widgit Rebus utviklingsprosjektene fra år 2000 av.
- Medlemmene av den første konsultasjonsgruppa som ga så mye råd og veiledning,
- og medlemmene av den permanente konsultasjonsgruppa som fortsetter å støtte arbeidet.
- De mange personene som har arbeidet på ulike prosjekter for å utvikle spesifikke ordforråd.

Jeg vil også nevne det store bidraget fra Cate Detheridge, som tolket rådene, utviklet standarder og tegnet de fleste symbolene. Og ikke minst hennes insistering på å overholde det krevende designet og tegnestandardene etter hvert som samlingen ble utvidet.

Vi vil også takke de følgende bidragsyterne til den første symbolsamlingen:

Chailey Heritage School

En spesiell takk til Valerie Moffatt og Liz Meek. The Chailey heritage Symbol Collection ble utviklet i et samarbeid mellom Widgit og Chailey Heritage skolen for å møte behovene hos barn og unge med sammensatte kommunikasjonsbehov.

Ken Jones Memorial prosjektet

Ken Jones arbeidet i mange år i lærerutdanningen ved University of the West i England (tidligere Bristol Polytechnic). Han var alltid sterkt interessert i bruken av symboler for å fremme leseevnene og mulighetene. Til minne om Ken ble det igangsatt et prosjekt for å utvikle nye symboler innenfor området personlig utvikling.

Erica Brown

Erica har lenge vært involvert i moralsk opplæring av barn med spesielle behov. Hun arbeidet med medlemmer av seks trosgrupper for å gi en kjerne av symboler til fremme av forståelse av religion i undervisningen.

Signalong

Signalong har utviklet et omfattende tegnspråk vokabular for mennesker med lærevansker. For å komplettere disse har Signalong og Widgit samarbeidet for å utvikle flere symboler, slik at det fins symboler tilsvarende alle tegn i deres grunnleggende vokabular. Spesielt er vi takknemlige for Kay Meinertzhagens og Jill Kennards bidrag.

Sue Norton

Sue Norton er realfaglærer ved en spesialskole. Hun utviklet de første naturfag- og vitenskapssymbolene som ble inkludert i Rebus Symbol samlingen. Vi er takknemlige for hennes fortsatte interesse og støtte til symbolutviklingen, og i hennes nye tilnærminger til symbolbruk for å støtte barn med lærevansker.

Takk også til: David Banes, Wendy Newton, Clare Martin, Andy Carmichael og Judy Sebba for deres gode faglige råd og kritiske gjennomgang av alle de tidlige Rebus symbolene.

Tina Detheridge

Prosjektleder

1. Rebus symbolenes utvikling

1.1 Kort historikk om Rebusymboler

Symboler har blitt brukt i nærkommunikasjon for personer med talehandikapp siden tidlig på 70-tallet. Senere er de også blitt anvendt for å støtte lese- og skriveutviklingen, og bistå ved lesing og skriving hos de som har store vansker.

Rebusymbolene ble først benyttet som en del av "The Peabody Rebus Reading Program" i USA på 60-tallet. De ble så videreutviklet i en engelsk skole av Judy Van Oosterom og Kathleen Devereux for å gjøre dem mer anvendelige som støtte i språkutviklingen til elever med lærevansker. Det utvidede symbolsettet ble så publisert i papirformat av LDA i England.

Med inntoget av IT og muligheten av å benytte symbolene i datamaskinen tok Widgit Software gradvis over Rebusymbolene med støtte fra Judy og mange andre terapeuter og organisasjoner. Til å begynne med var det kun 600 symboler. Nye biblioteker og symboler kom stadig til på forslag fra brukere, lærere og terapeuter. Da det første prosjektet for videreutvikling av Rebusymboler startet i 2000 inneholdt symbolbasen ca. 6.000 symboler. Symbolbasen hadde vokst kraftig, men ikke alltid like konsekvent i utformingen.

Måten å tegne symbolene på hadde også forandret seg med årene. Det var et økende behov for å få oversikt over hele systemet og finne konsekvente utviklingslinjer. Det nye systemet valgte vi å betegne som "Widgit Rebus symbolsystem" for å skille det fra de tidligere symbolene.

Det er også viktig med tanke på at systemet også vokser internasjonalt. Vi er takknemlige for Judy van Oosteroms fortsatte støtte under utviklingen av det nye systemet fra hennes originalarbeid.

1.2 Behovet for en logisk struktur

Den økte bruken av symboler har ført til et behov for et mye større vokabular. Før utviklingen av det nye systemet skjedde utviklingen raskt, men litt tilfeldig. Originalsymbolene hadde en underliggende struktur. Den ble publisert i den første utgaven av boka Literacy Through Symbols (Detheridge and Detheridge 1977, publisert av David Fulton Publishers).

Men denne strukturen ble ikke alltid fulgt ved utviklingen av nye symboler, og de strukturer som fantes trengte videreutvikling. I mange tilfeller ble symbolene tegnet med tilleggselementer. Det var nødvendig at disse ble tegnet og brukt mer konsekvent.

En del symboler beskriver relativt komplekse begreper, og i visse tilfeller var symbolene i seg selv blitt ganske visuelt komplekse. Under prosjektet lagde vi strenge retningslinjer for å få bort all uvedkommende visuell informasjon.

De som anvender symbolene kommer alltid til å ville legge til nye symboler for å møte nye behov. Kravet til retningslinjer og råd for utforming av symbolene var at de skulle være lette å følge ved danning av nye symboler.

Rikt illustrerte symboler kan være anvendelige til samtaler i nærkommunikasjon. Når symbolene anvendes i grammatiske strukturer må de være enklere og kun beskrive ett begrep. Det nye symbolsystemet har begrenset seg til symboler som kun beskriver ett begrep. De kan da benyttes både til nærkommunikasjon og som lese- og skrivestøtte.

1.3 Målene med utviklingsprosjektet var:

- Lage et konsekvent symbolsystem
- Redusere uvedkommende visuell informasjon
- Gi systemet en logisk struktur
- Utforme symboler som kan møte et større lingvistisk behov
- Gi systemet utviklingsmuligheter
- Være egnet både for direkte og skrevet kommunikasjon

1.4 Hvordan prosjektet var organisert

Prosjektleder var logoped Helen Whittle, og arbeidsgruppen besto også av Tina Detheridge og Cate Detheridge fra Widgit Software.

For å forsikre seg om at systemet ble anvendelig for en stor gruppe brukere ble det opprettet en referansegruppe. Den bestod av 23 personer som var logopeder, terapeuter, lærere, psykologer og AKK brukere. Vi er veldig takknemlige for referansegruppens arbeid.

Prosjektet begynte med at referansegruppen fikk en rekke spørsmål. Spørsmålene skulle gjennomgås under uformelle samtaler med symbolbrukere de arbeidet med. Svarene som kom inn var utførlige og detaljerte, og ga rikelig med informasjon om hva brukerne syntes om symbolene.

Innledningsvis undersøkte vi originalsymbolene nøye for å identifisere nøkkelelementene i systemet. Det kunne f.eks. handle om spørsmålsteget eller butikksymboler. Etter arbeidet med nøkkelelementer og allmenn design ble vokabularet delt opp i ulike temaer. En del grupper av symboler var lettere å tenke om enn andre. F.eks. symbolene for butikker og andre bygninger. Når vi hadde funnet en passende nøkkel for en gruppe symboler, kunne hele gruppa av symboler tegnes på nytt. De ble deretter sendt til referansegruppen for gjennomsyn og kommentarer.

Denne prosessen fungerte både godt og raskt. Om nødvendig ble endringer utført ut fra referansegruppens synspunkter før symbolene ble lagt til i det nye systemet.

Det har forekommet ulike måter å bedømme enkelte symboler på, avhengig av om man arbeider med kommunikasjon eller med lese- og skrivestøtte. I disse tilfellene har en tegnet alternative symboler for å dekke begge gruppernes behov.

1.5 Symbolbasen i både farger og sort/hvite formater

Videreutviklingen av WLS symbolsystemet pågår løpende. Nye symboler tegnes kontinuerlig og samles til en felles utgave som utgis med jevne mellomrom.

I forbindelse med utviklingen av Widgits nye dataprogrammer i Communicate (Kommuniser) serien oppsto det et sterkt behov for å gi brukerne mulighet til å benytte symbolene i farger også, da det kan være en stor hjelp i tolkningen av symbolene for mange brukere. Derfor er Widgit symbolbasen nå tilgjengelig både i farge og sort/hvite versjoner. Alle symbolene er like unntatt i fargen i begge varianter. I dag (2009) har vi således ca. 12.000 basissymboler i både farge og sort/hvitt.

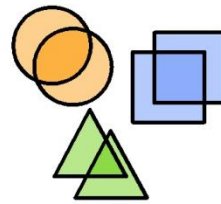
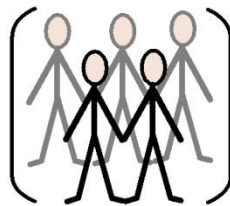
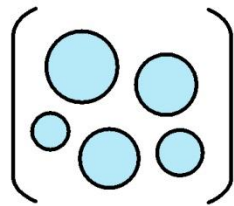
2. Introduksjon til WLS symbolsamlingen

Widgit WLS Symbolsettet er en omfattende samling av grafiske bilder som er representere begreper. De er forskjellig fra illustrasjoner. Symbolene følger visse standarder og konvensjoner. Samlingen er i kontinuerlig utvikling, og nye symboler blir lagt til hele tida.

Pr. 2009 er det ca. 12.000 symboler koblet til et ordforråd på ca. 50.000 ord, inklusive mange synonymmer eller alternative meninger for symbolene, og ulike ordklasser.

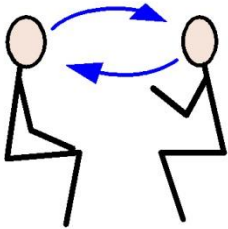
Synonymer og ord med mer enn en mening

Mange ord har mer enn en mening, og et viktig trekk ved Widgits symbolprogrammer, er at de gir anledning til å velge det best egnede bildet for en bestemt mening. Hvert av de følgende symbolene er koblet til ordet "gruppe", men indikerer forskjellige typer grupper:

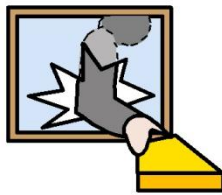

En popgruppe. En gruppe objekter. En gruppe mennesker. Verb for å gruppere ting.

Tilsv. er det mange bilder som kan passe for mange synonymer i ulike sammenhenger. F.eks.:

konsultere
diskutere
formidle

tyveri
stjele
innbrudd

hule
tilholdssted
hi ...

Du kan lett legge til egne synonymer i Widgits symbolprogrammer, og også legge dem til dine egne ordlister for videre bruk. Dermed kan du gi symbolsamlingene til enkeltpersoner eller organisasjoner et personlig preg med et spesielt ordforråd.

Farge og Sort / Hvite symboler

Widgit Rebus Symbol samlingen som leveres med *Kommuniser serien med symbolprogrammer*, inkluderer alle symbolene både i sort / hvitt og i farge. Studier av symbolbrukere har vist at bruken av farge ofte hjelper på lesbarheten av bildene. Fargene er valgt nøye, slik at de også fungerer godt når de skrives ut i gråtoner på en sort/hvit skriver, og beholder fordelene med tettheten i fargene. Andre ganger er det de enklere strektegningene (i sort/hvitt) som passer bedre.

Kommuniser programmene lar deg enkelt skifte mellom disse visningene ved å klikke på farge symbol ikonet på verktøylinja. Kommuniser programmene gir også mulighet til å endre farger og hudfarger på symbolene:

glad

glad

glad

glad

glad

bukse

bukse

Nettsidene til Widgit Software: www.widgit.com

Nettsidene til Widgit Software: www.widgit.com inneholder ajourført informasjon om symbolene og oppdateringer, pluss mye informasjon om bruk av symbolene.

På Widgits nettsider fins det nedlastbare ressurser, som også kan inneholde nyere symboler laget for spesifikke emner eller formål. (Note fra NorMedia: Disse ressursene kan være velegnet for mange engelskspråklige formål, men merk at de normalt ikke kan brukes i de norske versjonene av programmene uten forutgående bearbeiding og tilrettelegging av oss. Vi vil lage norske versjoner der det er relevant).

3. Utformingen av WLS symbolene og konvensjonene

Symbolutviklingen er en pågående prosess, og nye figurer og konvensjoner utvikles i tråd med nye behov og nye språk kontinuerlig. Dette er de viktigste standardene i figurer og konvensjoner nå:

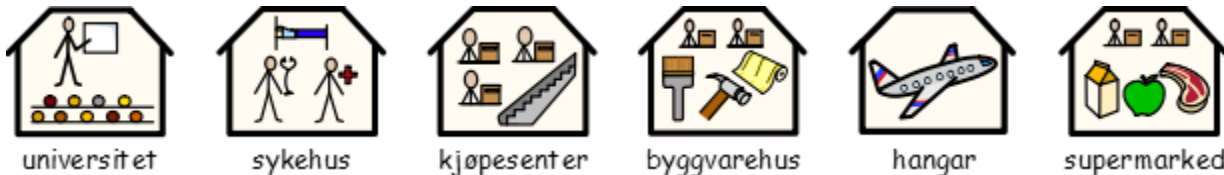
Små bygninger

Det er to typer bygninger: standard og store bygninger. Det gir mulighet for å skille mellom bygninger som huser lokalkjøpmannen og supermarkeder, klinikker og sykehus etc.. Symbolet for hus er standardisert. Ulike typer bygninger symboliseres som regel med et symbol i bygningen.

Større bygninger

Et nytt symbol er utformet for å symbolisere større bygninger. Det gir mulighet for å skille mellom bygninger som huser lokalkjøpmannen og supermarkeder, klinikker og sykehus etc..

Rom

Et rom er en firkant. Det gir mulighet for å skille mellom et bibliotek som en separat bygning, og biblioteket i et rom på en skole, eller mellom en restaurant og en spisestue osv..

Små butikker

Den felles butikkfiguren er en bygning med et kassaapparat øverst. Pluss et minimum antall ting som trengs for å identifisere bygningstypen.

Større butikker/sentre

Den felles butikkfiguren er en bygning med to kassaapparater øverst. Pluss et minimum antall ting.

Organisasjoner og foretak

En organisasjon eller institusjon likner en bygning i det den har tilsvarende form med innhold, men med en bue som indikerer en overliggende uavhengig eksistens. Et foretak er en kommersiell organisasjon, og har derfor penger koblet til buen.

helseråd

kunstnerforening

miljøorganisasjon

konsern

bilfirma

vålerenga

Grupper, samlinger og fag

Klammer (hakeparenteser) benyttes for å indikere "om" i betydning en gruppe mennesker eller ting, eller i tilfelle av fag, en gruppe ideer om et emne eller tema.

dyr

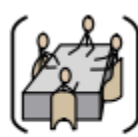
fugler

biologi

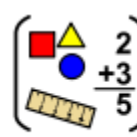
forming

komite

historie

matematikk

Kategorier

En kategori er å betrakte som en gruppe og har derfor ofte parenteser. Noen begreper benevnes imidlertid alltid som en gruppe og har da ingen parenteser.

vekster

sorter

fett

dyr

fugler

arter

Tale og lyd

Begreper som viser at man sier noe benytter en taleboble. Man kan også legge til symboler i talebobla for å gjøre ting tydeligere. F.eks. illustreres dyrelydene med høyttalersymbolet.

tale

råde

snakk høyere

spørre

måle

knurre

Mennesker i arbeid og yrker

Mennesker og arbeid representeres av en person pluss et relevant illustrerende element.

Flertallsformene er ofte med mer enn en person, snarere enn ved å bruke flertalls kvalifikatorer.

arkeolog

bakere

barberer

skuespiller

gårdbruker

maler

piloter

Fyrstikk personer og ikke-fyrstikk personer

Mennesker blir generelt representert ved en kjønnsløs og ikke-kulturell fyrstikkperson. Noen ganger trengs det en fyldigere figur. Det kan være for å framheve noe, som i "voksen" eller "barn", eller for visse handlinger, som å "omfavne" – som ikke fungerer bra med fyrstikkfigurer.

Ansikter

Prosjektet førte til større konsekvens mht. hvordan ansikter tegnes. Spesielt gjelder det ansikter som symboliserer ulike følelser.

Familie

Sirkelen indikerer tilhørighet. "Mor" er en kvinne i en sirkel (min kvinne), og "kone" har et hjerte tilknyttet. "Kjæreste" har hjerte, men ingen sirkel. "Søster" symbolet benytter farge for å trekke oppmerksomheten til målelementet, med en kjønnsløs figur i sirkelen. Medlemmer av den større familien er representert ved en sirkel med mennesker i. Stemor/far osv. har en stiplet sirkel osv..

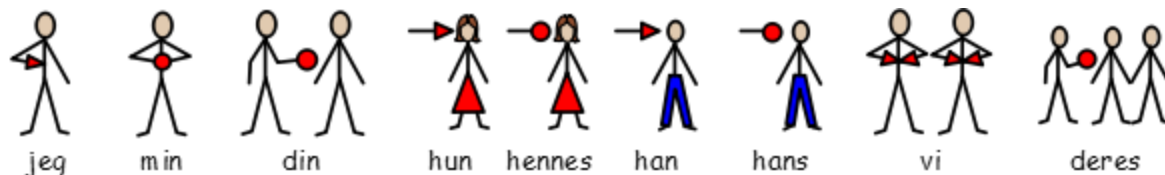
Pronomener

Det fins to typer av illustrerte pronomener: personlige pronomener og eiendomspronomen.

Personlige pronomener: Hånden er forsynt med et pilhode for å peke på personen.

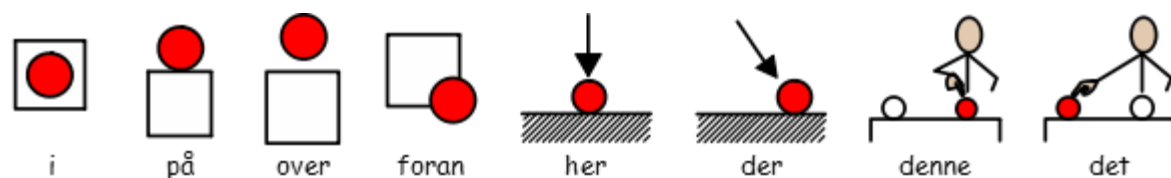
Eiendomspronomenene har en liten fylt sirkel for å representere en knyttet hånd.

Personene kan være entall (singel) eller flertall.

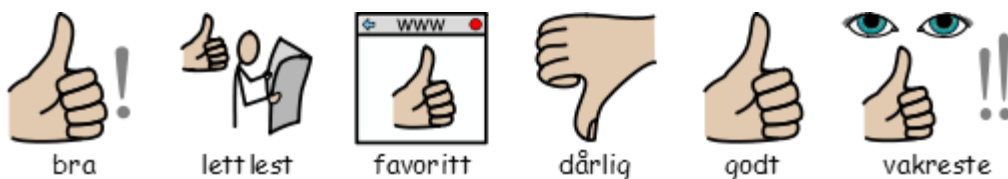
Preposisjoner

Målet er skygge/fargelagt i grått eller rødt.

Tommel opp og tommel ned

Et standardisert tommelsymbol kan benyttes selvstendig eller som del av et symbol.

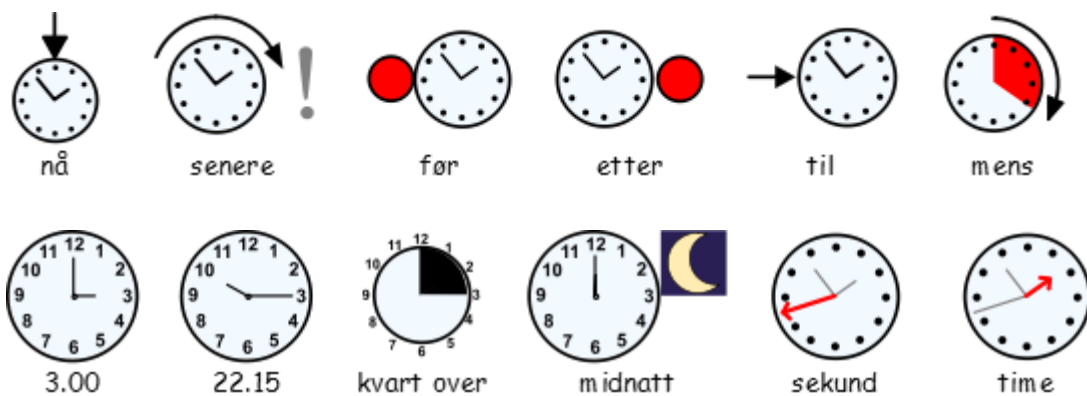
Komparativer (sammenliknende adjektiver)

Komparativer brukes mest på høyere nivåer av ordforråd. Forskjellige alternativer har blitt prøvd, og gruppa er overens om å bruke utropstegn: En liten for den komparative (sammenliknende) og to for superlativet (den høyeste). Enigheten går på at dette virker for brukere som kan forstå ideen om sammenlikninger, og blir ignorert av andre.

Tid

Det var mye diskusjon i prosjektet om bruk av hender på klokka. Å ha med hender kan antyde en bestemt tid, men å utelate hender gjorde at elementet enten så ut som en matte (uten tall), eller et tidsur (en timer) (med tall). Det ble derfor besluttet å benytte en tid som ikke ble raskt oppfattet (sju minutter på to). Tida er normalt satt i forhold til basisklokka.

Dager

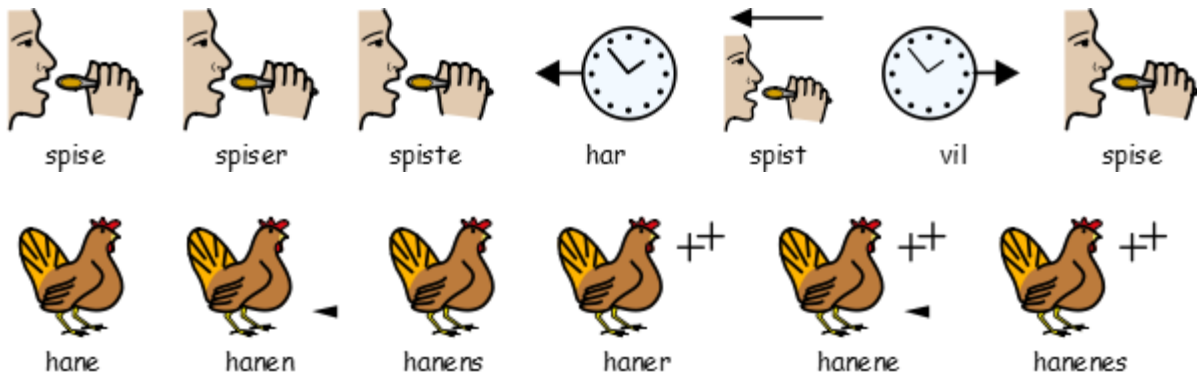
Dagene i uka har en standardisert fargekant nederst.

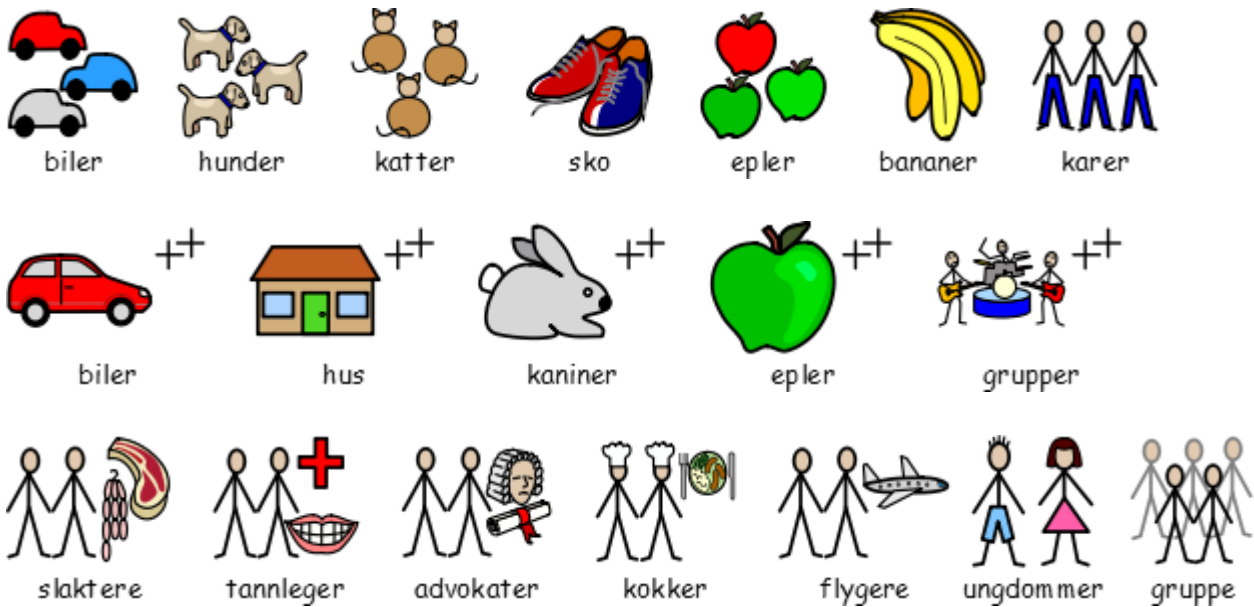
Bøyningsformer

Fortidsformer blir indikert ved en bakover pil over verbet, og framtid ved en framover pil.

Flertall

Flertallsformene blir som regel indikert ved et dobbelt plusstegn (tilsv. "flere" og "også"). Det er imidlertid ikke alle symbolbrukere som trenger flertall, enten fordi de forvirrer, eller fordi de kan lese ordet og bruker symbolet for å minne dem om begrepet. En kan ev. skjule disse kvalifikatorene i programmene. Andre flertallsformer er genuine. Tre alternative flertallsformer fins:

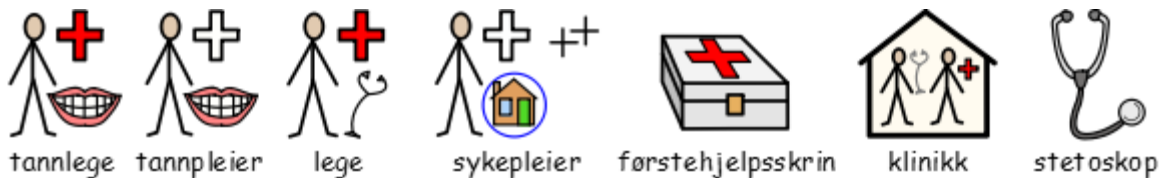
Negativer (nektelser, nekting, forbud)

En del vanlige negativer blir normalt indikert med en rød linje, både i farge og sort / hvitt symbolene. Det fungerer bra selv uten fargeskriver. Andre negativer er laget med en av de negative symbolene:

Medisinske symboler

Konsulentene ville ha mulighet for å skille mellom ulike profesjonelle nivåer. For eksempel har tannlegen et rødt kors og tannpleieren et hvitt kors. Symbollesere som ikke forstår betydningen av fargene, har kanskje heller ikke behov for å forstå hva rolleforskjellene betyr.

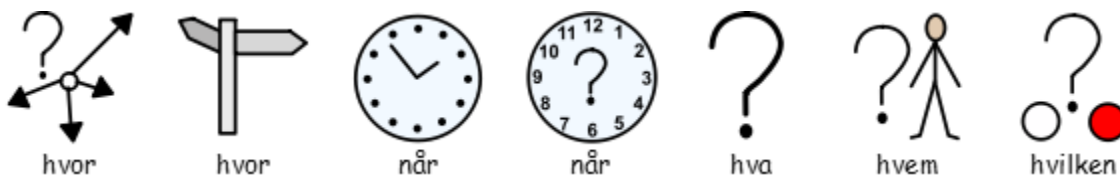
Spørreord og ikke-spørreord

Det er viktig å skille mellom bruken av et ord for å indikere et spørsmål, og annen bruk av ordet.

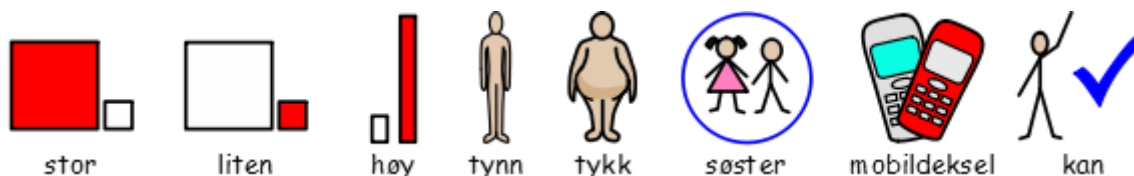
Utropstegn

Sorte utropstegn blir brukt for å framheve eller gradere: For eksempel "må" og "viktig".

Fargemarkeringer for å fokusere

Av og til vil en framheve en spesiell del av et symbol. En har gått bort fra piler, og har valgt å bruke fargetoner for å fokusere. Grå fargetoner brukes mest, men i blant brukes mer markant farge.

Sammensatte ord – å kombinere flere ord til ett begrep

Den nye avanserte språkteknologien tillater en å sette sammen et ord av flere symboler. Dermed er det ikke alltid nødvendig å lage nye symboler for begreper som kan representeres av eksisterende symboler. Her må den enkelte vurdere hva som fungerer. (Av og til må en ev. benytte F11 tasten for å få ønsket symbolvisning.) Noen eksempler:

Terapeuter – en hjelpende hånd

Hjelp: den hjelpende hånden kan anvendes til forskjellige mennesker eller ting som hjelper. Stjernen indikerer noe "spesielt" – for eksempel en spesiell dag.

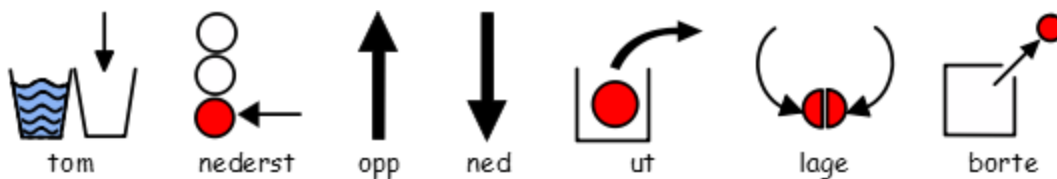
Ikke billedlige (abstrakte) elementer

Abstrakte symboler har alltid medført problemer, og det er et spørsmål om de trengs i den mer grunnleggende symbolkommunikasjonen. Der hvor det har vært nødvendig eller ønskelig, har de blitt beholdt eller redesignet langs logiske linjer. En må akseptere at disse symbolene må læres.

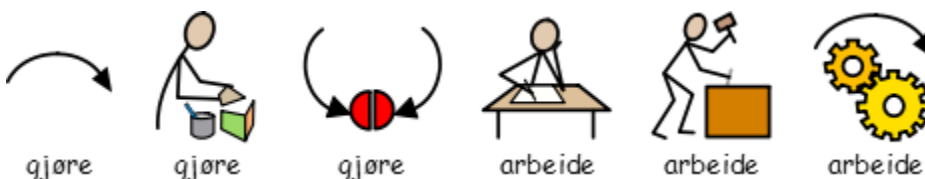
Piler

Det fins mange måter å bruke piler på: 1. En liten pil med hode som framhever en del av symbolet. 2. En tykkere pil for å vise bevegelsens retning. 3. En bøyd pil indikerer at noe skjer.

Gjøre og arbeide

Å gjøre og å arbeide benyttes i mange sammenhenger og brukes ofte for å vise en abstrakt idé om noe som skjer. Den bøyde piler er et delsymbol som markerer en hendelse eller aktivitet og brukes generelt for den mer abstrakte formen av ordet "å gjøre". Den forekommer også i kombinasjon med andre symboler for å betegne et verb. Når "gjøre" benyttes når man lager noe brukes et mer konkret symbol av en person som gjør noe eller piler som viser at noe settes sammen. Å arbeide vises med konkrete symboler for ulike typer arbeid.

Læring

De nye symbolene for læring benytter et ansikt og en bøyd pil som peker *inn* for innlæring og *ut* for å huske (minnes). Tankebobler med ulikt innhold symboliserer ord for å tenke. Et vanskelig symbol er "lærevansker". Det valgte symbolet vises her. Den benytter spørsmålsteget og utropsteget sammen – noe som indikerer "vansker".

Utdanning

Disse symbolene er basert på originalsymbolene for lærere og veiledere – en person som peker på tavla og en gruppe elever som lytter.

Fagene markeres med samme parenteser som benyttes for gruppeord.

Varmt og kaldt

Varme virker universelt lett å assosiere med varmebølger. Et symbol for kaldt var vanskeligere å finne. I land som har snø fungerer snøkrystaller bra, men som alternativ fins zik-zak linjer.

Andre land og språk

Widgit programmene og symbolene er etter hvert blitt oversatt til mange ulike språk, og ennå flere er underveis. Det fins flagg for de aller fleste land i verden. Mange land som har oversatte versjoner har også fått lagd egne kulturelt betingede symboler. En del symboler krever ulike versjoner i ulike land og språk, f.eks. ukedagene.

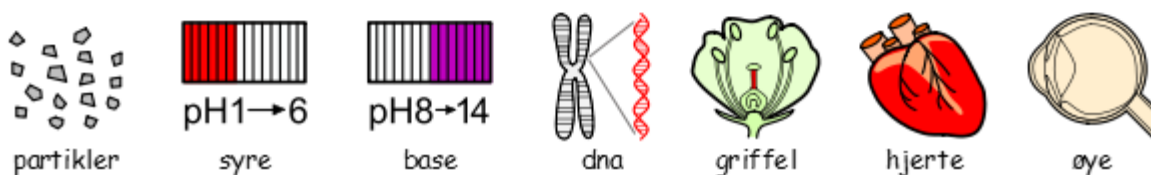
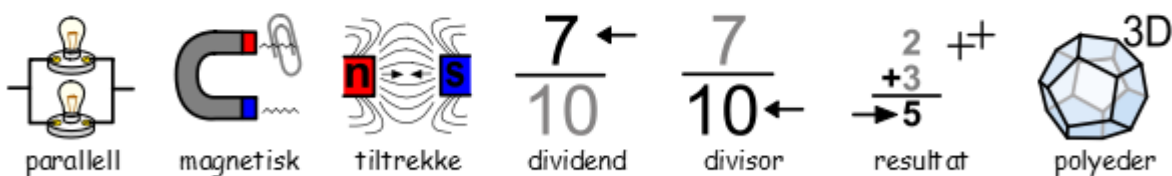
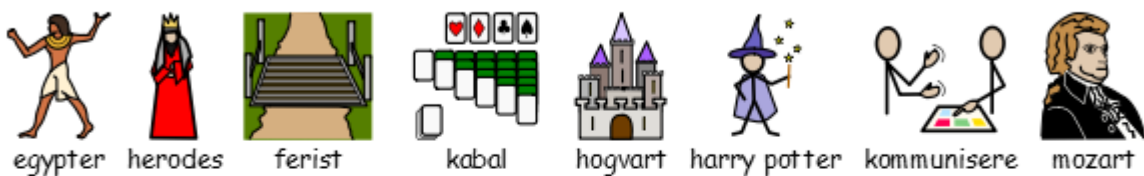

Noen eksempler på unike symboler for spesielle land, folk og kulturer:

Nytt symbolsystem

Alle symbolene i Widgit systemet er tegnet om etter de nye retningslinjene. En rekke dubletter er tatt ut og mange nye symboler er lagt inn. Blant de nye finner du f.eks. disse symbolene fra bl.a. mange fagområder innen skole og opplæring - i tillegg til nye kommunikasjonssymboler:

Framtidig utvikling

Symbolutviklingen er en pågående prosess, og nye figurer og konvensjoner utvikles ved nye behov. Under utviklingen forsøker vi å ta hensyn til at de nye symbolene skal kunne aksepteres av så mange brukere som mulig. Det gjelder også bruken av symbolene på andre språk enn engelsk, eller når brukeren ikke forstår teksten.

En annen oppgave har vært å se nærmere på hvordan man kan lage et godt symbolstøttet materiale. Vi har redusert antall kombinerte symboler – dvs. som symboliserte mer enn ett ord til et minimum. F.eks. "Hvor mye?". Koblingen mellom det enkelte ordet og symbolet blir dermed tydeligere.

Forenklet språk

Uansett hvor bra symbolene er utformet og hvor godt de læres bort er det viktig at teksten tilpasses leserens språknivå. Størrelsen på tekster og symboler er også viktig for lesbarheten. Jo mer konkret ordene i teksten er jo lettere er den å illustrere grafisk. Skilletegn synes ofte dårlig i en tekstmasse, så det kan være vanskelig for en leser å se slutten på en setning om den ikke avsluttes med linjeskift. Lange setninger med mange symboler er vanskelige å tolke, mens korte setninger og få symboler fungerer bedre. Lange setninger med få symboler er også vanskelige å følge, ettersom den lange avstanden mellom symbolene ikke blir logisk.

Internasjonale tilpasninger

Ved gjennomgang av symbolsystemet tok man ut en del typisk engelske symboler, og lagde kulturelt mer generelle symboler i stedet. For å gjøre symbolene mer internasjonalt tilgjengelige ble også det meste av tekst i symbolene tatt ut. Foruten å passe bedre internasjonalt blir de da også lettere å tolke visuelt.

Noen ord til ettertanke

Det er lett å bruke symboler overflattisk for å følge opp ideer om å gjøre informasjon tilgjengelig for flere. Vi har allerede sett uheldige eksempler: Skriver man formålsparagrafer og konsernmålsettinger o.l. inn i et symbolprogram vil resultatet ofte bli et meningsløst virvar.

Kjernen i vellykket symbolbruk er først og fremst språklig. Å føye til symboler gjør ikke en uklar melding tydeligere, og derfor må dokumentet først skrives i et klart og enkelt språk. Symboler kan ikke lære noen begreper, selv om de kan bidra i opplæringen av dem. Derfor bør en ikke bruke symboler for å diskutere begreper som leseren ikke allerede forstår.

Effektiv bruk av symboler innebærer at man trekker opp retningslinjer og strategier på alle nivåer for å forsikre seg om at materialet blir brukt konsekvent, og at opplæringsbehovene blir ivaretatt på passende nivåer. Når disse er på plass, kan symboler bidra effektivt til at folk med lærevansker kan delta mer i samfunnet.

En organisasjon som vil prøve å gi relevante informasjon til medlemmene sine, bør starte på bunnen med oppslag og plakater i lokalmiljøet, og lage enkle arbeidslister, oppgavelister og timeplaner etc.. Det er bare når de lesesvake har selvtillit i bruk av disse bildene at de kan forstå dem i mer komplekse eller i andre situasjoner. Daglig kontakt vil bygge opp den fortroligheten som må til for at dette skal bli en god kommunikasjonsform, og det vil også øke oppmerksomheten om symbolbruken hos veilederne og andre omsorgsarbeidere.

Symboler som anvendes på fornuftig måte kan bidra mye til bedre kommunikasjon, tydeligere informasjon og økt selvstendighet for mange. Det være seg barn som holder på å lære seg ting eller voksne med store lærevansker.

Bøkene '**Symbols Now**' av Dr Chris Abbott og '**Literacy Through Symbols**' av Tina og Mike Detheridge gir mange eksempler på hvordan symboler benyttes i England for å forbedre livskvaliteten og gi flere muligheter til flere mennesker.

Mer informasjon om symboler og symbolprogrammer kan du finne på www.widgit.com, www.normedia.no og www.symboler.no.